

Завжди «СТУДЕНТИ»: навчання спеціалістів з безпеки і здоров'я на роботі в Португалії

У рамках проєкту ЄС-МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці» фахівці Верховної Ради, Міністерства соціальної політики, Державної служби України з питань праці та соціальні партнери відвідали Орган з питань умов праці Португалії та ознайомилися з успішними практиками інспекції праці*.

Одна з тем, про яку говорили в Португалії, – навчання спеціалістів з безпеки і здоров'я на роботі (далі – **БЗР**) та підтримання актуального рівня їхньої кваліфікації – висвітлена далі.

ACT

Organização da Inspeção do Trabalho
de Portugal

Державний орган контролю умов праці

- Центральний орган виконавчої влади Португалії, що контролює відповідність компетенції спеціалістів з БЗР вимогам законодавства.
- Уповноважений видавати сертифікати спеціаліста/старшого спеціаліста з БЗР та забезпечувати поновлення сертифікатів, накладати штрафи тощо.
- Готує настанови щодо сертифікації спеціалістів; встановлює вимоги та проводить сертифікацію навчальних закладів, які готують/підвищують кваліфікацію спеціалістів; затверджує навчальні програми та програми з підвищення кваліфікації спеціалістів.

Департамент АСТ зі сприяння безпеці і здоров'ю на роботі

- Відповідає за сертифікацію навчальних закладів та підготовку фахівців з БЗР, ліцензування зовнішніх надавачів послуг з БЗР.
- Розробляє настанови для підтримання заходів з БЗР.
- Надає технічні поради роботодавцям, працівникам та їхнім представникам щодо найбільш ефективних способів додержання законодавства.
- Виділяє кошти державним і приватним установам на реалізацію проєктів щодо поліпшення БЗР.

ЗАКОНОДАВЧІ ВИМОГИ

У Португалії є професії **спеціаліста з БЗР** і **старшого спеціаліста з БЗР**. Вони мають різні функціональні обов'язки. Постановою уряду Португалії № 782 від 23.07.2009 про регулювання реєстру кваліфікаційних рівнів затверджено *Національну таблицю кваліфікацій*, яка встановлює (ст. 6) кваліфікаційні вимоги до фахівців з БЗР.

Крім цього, у ст. 47 Закону № 9 від 04.03.2001 встановлено порядок визнання професійної кваліфікації спеціалістів.

У Португалії також діє Закон № 42 від 28.08.2012 про порядок доступу фахівців і виконання професійної діяльності з БЗР.

Цю галузь у Португалії дуже прискіпливо регулює та контролює держава, оскільки такі фахівці працюють у сфері, пов'язаній з ризиками для життя та здоров'я працівників.

ДОСТУП ДО ПРОФЕСІЇ

Спеціаліст з БЗР – це професіонал, який провадить діяльність із запобігання й захисту від професійних ризиків.

Як отримати професію спеціаліста з БЗР (варіанти дій)

- Закінчити середню школу (12 років), пройти курс початкової професійно-технічної освіти (1200 академічних годин) та звернутися до АСТ для отримання сертифіката.
- У десятому класі середньої школи обрати спецкурс професійно-технічної освіти з БЗР і після закінчення 12-го

* Статтю Д. Матвійчука «З навчальним візитом – до Лісабона» читайте в № 8/2019.

класу стати спеціалістом з БЗР і водночас отримати атестат про закінчення середньої школи. Далі також потрібно звертатися в АСТ по сертифікат.

- Іноземні кандидати просять визнання кваліфікації спеціаліста з БЗР згідно з директивою Європейського парламенту № 2005/36/СЕ про принцип взаємності між країнами Євросоюзу щодо визнання професійної кваліфікації.

Підготовка спеціаліста з БЗР передбачає оволодіння інженерними, технічними знаннями, знаннями з хімії. Це потрібно для організації превентивних заходів з БЗР, проведення інженерних розрахунків на міцність або встановлення наявності та міри впливу шкідливих речовин тощо.

Старший спеціаліст з БЗР – це професіонал, який організовує, розвиває, координує й контролює діяльність із запобігання та захисту від професійних ризиків, безпосередньо координує роботу спеціалістів з БЗР.

Він **розробляє** плани превентивних заходів з БЗР, документи з описом управлінських процесів щодо реалізації заходів з БЗР, інструкції для працівників, документацію на обладнання, інформаційні матеріали щодо БЗР тощо.

Як стати фахівцем вищої категорії з БЗР (варіанти дій)

- Закінчити відповідний курс у вищому навчальному закладі, за бажанням закінчити профільні аспірантуру, магістратуру.
- Маючи базову вищу освіту за іншим напрямом – спеціаліста або бакалавра (освіта може бути в будь-якій галузі), пройти курс початкової професійно-технічної освіти з БЗР (не менше 540 академічних годин) у ліцензованому навчальному закладі, після чого звертатися до АСТ для отримання сертифіката.

СЕРТИФІКАЦІЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Особа подає заяву та відповідні документи (про освіту тощо) в АСТ для отримання сертифіката. АСТ перевіряє їх достовірність, звертаючись до закладів, які їх видали.

Якщо аналіз документів не переконує АСТ у компетентності претендента, його запрошують для інтерв'ю, щоб він міг підтвердити свою компетенцію. Якщо приймають позитивне рішення – видають сертифікат, в іншому разі – надсилають повідомлення про відмову.

Сертифікат, отриманий в АСТ, надає право виконувати функції спеціаліста з БЗР протягом п'яти років. Для поновлення дії сертифіката спеціалісту, який загалом два роки протягом п'яти виконував ці професійні функції, потрібно прослухати 30 годин лекцій з БЗР.

Для спеціалістів, які працювали менше двох років протягом 5-річного терміну дії сертифіката, потрібно пройти 100-годинний курс підвищення кваліфікації.

У ст. 7 Закону № 42 про порядок доступу фахівців і виконання професійної діяльності з БЗР закріплено деонтологічні (моральні) принципи, яких мають дотримуватися спеціалісти з БЗР. Принципи засновані на науковому самовдосконаленні. Спеціалісти повинні постійно вдосконалювати рівень своєї кваліфікації.

Моральні принципи спеціаліста з БЗР

1. Безпека і здоров'я на роботі – пріоритетні чинники для втручання.
2. Діяльність ґрунтується на наукових знаннях і технічній компетенції.
3. Набуття й актуалізація компетенцій і знань, потрібних для професії.
4. Виконання функцій як незалежного фахівця у співпраці з роботодавцем під час виконання своїх обов'язків.
5. Інформувати роботодавця, працівників (та їхніх представників) про БЗР в особливо небезпечних ситуаціях, які вимагають негайного втручання.
6. Співпрацювати з працівниками (та їхніми представниками) з питань БЗР, розвиваючи свої навички, відповідно діяти в разі виникнення чинників професійного ризику та вживати належних профілактичних заходів.
7. Виконуючи обов'язки, зберігати таємницю стосовно організації, методів виробництва або ведення бізнесу, які стали відомі під час виконання своїх повноважень.
8. Захищати конфіденційність персональних даних працівників.
9. Надавати консультації й співпрацювати з органами національної мережі із запобігання професійним ризикам.

Сертифікація іноземних громадян

У Португалії згідно з п. 6 ст. 47 Закону № 9 від 04.03.2009 дипломи про освіту, видані в іншій країні ЄС, перевіряють, надсилаючи запит у країну, яка видала цей документ.

Якщо організація, що підготувала спеціаліста з БЗР, перебуває в іншій країні, претендентів перевіряють: чи пройдено навчальний (сертифікований) курс, чи може ця особа працювати в своїй країні за спеціальністю. Після отримання сертифіката іноземці працюють у Португалії нарівні з місцевими спеціалістами.

Підтвердження кваліфікації відбувається тільки для спеціалістів із країн ЄС та Бразилії. Якщо представник іншої держави, наприклад громадянин України, який проживає в Португалії постійно, бажає стати спеціалістом з БЗР, він має пройти повний курс навчання та отримати сертифікат.

ПРИЗУПИНЕННЯ ДІЇ СЕРТИФІКАТА

Коли роботодавець проходить аудит або АСТ здійснює перевірку, перевіряють також питання відповідності встановленим нормам кваліфікації спеціалістів з БЗР. Якщо підвищення кваліфікації у спеціаліста немає, інспектор праці видає попередження. Після цього спеціаліст зобов'язаний пройти **курси**. Якщо він цього не робить, сертифікат вилучають до проходження курсів, а діяльність спеціаліста призупиняють.

Професійне посвідчення (сертифікат) може бути припинене або відкликане. Припинення відбувається, якщо не виконано вимог до науково-технічної актуалізації, тобто після підтвердження того, що порушник не пройшов курсів підвищення кваліфікації.

У Португалії за період з 01.01.2011 р. по 27.06.2019 р. видано 1949 посвідчень спеціаліста з БЗР та 11 553 посвідчень старшого спеціаліста з БЗР.

Відкликають сертифікат у разі виявлення підробки підтвердження будь-якого документа, потрібного для видачі цього професійного посвідчення, та серйозного порушення деонтологічних принципів.

Якщо сертифікат припинено чи відкликано, порушнику повідомляють, що він має добровільно повернути сертифікат органу, який його видав. У разі невиконання виносять постанову про його вилучення на підставі положень Адміністративно-процесуального кодексу.

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ТА ПРАКТИКА

Проводити таку освітню діяльність може будь-який навчальний заклад, який надає послуги щодо отримання середньої чи вищої освіти або проводить курси з підвищення кваліфікації (зокрема, профспілок), якщо отримає відповідний сертифікат від АСТ. Зі свого боку АСТ системно контролює відповідність зазначеної освітньої діяльності встановленим вимогам (перевіряє навчальні програми тощо).

Після закінчення теоретичної частини, за умови, що студент відвідав не менше 75% навчального часу і пройшов 30-денну практику, його допускають до написання **підсумкової роботи**.

Місце **проходження практики** для студента зазвичай гарантує навчальний заклад. Практика проходить у роботодавців, з якими попередньо укладено узгоджувальний протокол про умови й тематику контексту навчальної практики. Практичну частину курсу можна пройти в інших роботодавців за вибором студента за умови виконання завдань, визначених навчальною програмою.

До **складу комісії**, яка приймає захист підсумкової роботи, обов'язково входять представники від АСТ, від комісії із сертифікації цього навчального центру і куратор курсу. Студенту, який успішно захистив роботу, видають випускний диплом з кваліфікаційним свідоцтвом, в якому зазначено всі вивчені предмети. На основі цього диплому АСТ видає сертифікат професійної відповідності.

Навчальна програма з підвищення кваліфікації має на меті забезпечити професіоналів БЗР науковими та технічними знаннями, що сприяють ретельному, спеціалізованому втручання в усі робочі процеси, для виявлення та описання факторів ризику для здоров'я, які можуть виникнути на робочому місці, та планування дій щодо запобігання нещасним випадкам і захворюванням.

У системі освіти Португалії навчальні центри популярні як місце здобуття професії. У роботодавців є великий попит на випускників навчальних центрів, які завдяки своїй практичній і теоретичній підготовці є виконавчим авангардом у всіх галузях.

Це є вагомою причиною для підтримки і фінансування з держбюджету і європейських фондів діяльності навчальних центрів. Професійні навчальні центри напряму взаємодіють з державними центрами зайнятості і сприяють зменшенню безробіття серед місцевого населення, допомагають інтеграції емігрантів на ринку праці. Для цього є різноманітні програми навчання для різних вікових категорій, різного освітнього рівня тощо. Вони є загальнодоступними для всіх громадян, які проживають або офіційно перебувають на території країни.

Вона також спрямована на формування професійного ставлення, почуття відповідальності за безпеку праці всіх працівників, що перебувають у сфері відповідальності спеціаліста з БЗР.

Одна зі сфер відповідальності держави – підвищення свідомості, інформування, надання громадянам порад з БЗР.

Законодавство встановлює вимоги для навчальних програм професійних курсів з підготовки спеціалістів з БЗР. І не зобов'язує жодного роботодавця забезпечувати стажування студентів.

Головна мотивація для роботодавця приєднати до протоколів про практичне навчання: можливість брати участь у державній програмі часткового фінансування заробітної плати молодих спеціалістів на початковій фазі їх інтеграції на ринку праці.

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

У Португалії старші спеціалісти з БЗР повинні надавати інформацію та поради зацікавленим особам з питань БЗР. Зокрема, під час зустрічей з працівниками та роботодавцями у приватному та державному секторах (наприклад, організація/участь у семінарах, розроблення протоколів зі співпраці, підготовка брошур, технічної документації, відеопродукції тощо). Також вони мають надавати відповіді на запитання стосовно БЗР під час особистої зустрічі, телефоном або електронною поштою.

Також держава забезпечує фінансову й технічну підтримку проектів з БЗР, сприяє й забезпечує розвиток, формування та застосування науково-технічних знань у цій сфері.

Фахівці з БЗР можуть працювати на кількох роботодавців, проте є встановлена мінімальна кількість годин, які має відпрацювати спеціаліст на одного роботодавця. Також вони можуть працювати самостійно як підприємці після отримання відповідного дозволу. Є також зовнішні надавачі послуг з БЗР.

ОРГАНІЗАЦІЯ СЛУЖБИ З БЗР

Закон передбачає можливість організувати діяльність з БЗР. Зокрема, створити внутрішню, зовнішню або спільну службу з БЗР.

Внутрішня служба створюється, якщо:

- на об'єкті працює щонайменше 400 працівників;
- на групі об'єктів, розташованих у радіусі 50 км, загальна кількість працівників становить щонайменше 400;
- на об'єкті / групі об'єктів щонайменше 30 працівників ведуть професійну діяльність з високим ризиком;

Роботодавець може виконувати обов'язки з БЗР особисто або призначити представника з БЗР, якщо:

- на об'єкті або групі об'єктів роботодавця, які розташовані в радіусі до 50 км від найбільшого об'єкта, працюють менше 10 працівників;
- немає робіт з високим ризиком;
- роботодавець або представник мають належну кваліфікацію і зазвичай перебувають на об'єкті/об'єктах.

На впровадження такої моделі потрібно отримати дозвіл АСТ.

Умови, за яких дозвіл АСТ може бути відкликано:

- роботодавця визнано винним у вчиненні серйозного або дуже серйозного порушення вимог з БЗР;
- він повторно вчинив серйозне або дуже серйозне порушення;
- стався нещасний випадок, пов'язаний з роботою, внаслідок порушення норм БЗР;
- роботодавець не повідомив АСТ інформацію, яка могла перешкодити отриманню такого дозволу.

Спільну службу з БЗР

створює група роботодавців, які провадять схожу діяльність (але не є взаємозалежними). Для цього вони укладають відповідну угоду, яку надають до АСТ разом із повідомленням про впровадження такої моделі.

Зовнішні надавачі послуг з БЗР – юридичні або фізичні особи, які мають відповідний дозвіл від АСТ на провадження цієї діяльності.

Роботодавець повинен призначити з числа своїх працівників представника з належною підготовкою, який забезпечує зв'язок із зовнішнім надавачем послуг з БЗР. Це одна з найпоширеніших моделей організації діяльності з БЗР. Спеціалістів у надавача послуг з БЗР має бути достатньо, щоб охопити всіх працівників своїх клієнтів. Йому також слід мати все потрібне обладнання. Надавач послуг з БЗР повинен мати належну підготовку для роботи з високим ризиком та небезпеками.

Дмитро Матвійчук, головний редактор журналу «Охорона праці»
Валентин Кривохижа, технік з охорони праці (Португалія)

Фото з архіву редакції та із сайту АСТ

**Респиратори, рукавиці та рукавички
робочі, захисні окуляри та інші ЗІЗ**
Працюємо по безготівковому розрахунку з ПДВ.
тел. (097) 591-11-63
e-mail: kiss_igor@ukr.net
ФОП Кисельов І.В.

Реклама